

Geheimen van Berg en Rijn

Thema 3

Het wonder van Cunera

Leskist 3

Welkom in de leskist bij het Het Wonder van Cunera uit de serie **Geheimen van Berg en Rijn**.

In deze serie zijn zes thema's ontwikkeld, elk met een eigen naam en bijpassend nummer.

Bij elk thema hoort een leskist

Leskist nummer	Thema
Leskist 1	Schatten en Schatzoeken
Leskist 2	Tussen Muren en Poorten
Leskist 3	Het wonder van Cunera
Leskist 4	Stenenbakkers
Leskist 5	Tabak en Tarwe
Leskist 6	Het water komt 1855

Procedure uitleen leskisten door Stadsmuseum Rhenen

De leskisten worden aan de buitenkant voorzien van een thema sticker en de naam van het thema en eventueel een nummer.

Reservering

De aanvraag voor de reservering dient 1 week van te voren gedaan te worden bij Karel Troostheide ktroostheide@gmail.com

Telefoon: 06 51501602

Bij de aanvraag altijd de **titel** van het thema **en** het **nummer** van de leskist vermelden.

Uitleentermijn leskist

De termijn bedraagt 3 weken. De kist **kan** op een later tijdstip weer geleend worden.

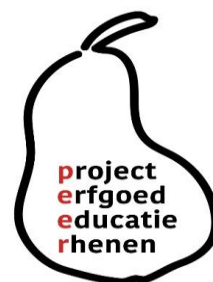
Transport bij uitleen

Op het afgesproken tijdstip haalt een medewerker van de school de gereserveerde leskist op in het Stadsmuseum. De medewerker van het museum zorgt dat de kist (na controle op de inhoud) klaar staat.

Inlevering leskist

De medewerker van de school maakt een afspraak om de leskist weer in te leveren bij het Stadsmuseum. De medewerker van het museum controleert de inhoud van de kist op basis van de inhoudsopgave en noteert of verbruiksmaterialen aangevuld moeten worden en geeft dat door aan het team PEER Conchita de Jong drexjongtravel@hotmail.com of Henny Boor hboor21@planet.nl

Veel Plezier!

Inhoud van de leskist 3

Inhoud Leskist Cunera

1. Cunerabeeldje in kartonnen doos
2. Cunera wurgdoek in dezelfde doos (tegen stoten) met het Cunerabeeldje.
3. Cunera pelgrimsteken met uitleg in kartonnen doosje
4. Handbel. In kistje tezamen met het Cunera pelgrimsteken en 2 verrekijkers.
5. Stripboeken De Halsdoek van Cunera
6. Stripboek De halsdoek van Cunera
7. Folder: de Cunerakerk Rhenen
8. Ingebonden kopie: Dat leven van Kunera
9. Boekje: Pelgrims in eigen stad. Kinderen kijken in het verleden van Rhenen
10. Ingebonden fotokopie: Cunera Legende
11. Boek Macaulay, David, De Kathedraal, het verhaal van de bouw.
12. Foto's gebrandschilderde/ glas in loodramen
13. Foto's van de Cunerakerk
14. Enveloppe met kleurplaten: Het verhaal van de heilige Cunera uit Rhenen
15. 1 rol doorzichtig papier om glas in loodramen te maken
16. Verrekijker
17. Verrekijker
18. Grote kaars

Kleding

19. Mantel priester van de Duitse orde
20. Zwarte hoed priester van de Duitse orde
21. Monnikspij
22. Kap voor Elo (is nog geen foto van Elo met zijn kap)
23. Zwarte mantel voor opa
24. Zwarte hoed voor de pelgrims
25. Zwarte hoed voor een pelgrim
26. Nonnen habijt voor de non van de Agnietenkapel (is niet dezelfde tenue als in deze kist, nog geen foto)

Verdieping van de didactiek/ leskist ideeën

Staat ook in de docentenhandleiding

Opdracht 1 en 2:

De legende van Cunera staat zowel in het startverhaal als in de leestekst. Sommige onderdelen van de legende zijn na te spelen. In de Middeleeuwen werd dit naspelen van heiligenlevens veelvuldig gedaan. Vaak op en rondom een wagen. (*Uitbeelden*). Mensen kenden de verhalen en hadden kennis van de attributen welke aan een specifieke Heilige was verbonden. Zij herkenden deze daarom ook. Zie voor voorbeelden van Heiligen en hun attributen: Achtergrondinformatie voor de leerkracht.

Opdracht 3:

Je kunt kinderen ook vragen om zelf raadkaartjes te maken bij afbeeldingen van de Cunerakerk (die je kinderen kunt laten zoeken via internet). Wijs ze erop dat de kaartjes geschreven worden vanuit het perspectief van het ding zelf. Oefen hiermee door een object in de klas aan te wijzen en te vragen 'Stel dat-ie zou kunnen praten, wat zou hij zeggen? Ik...-vul maar aan-....' (*Proza*)

Werken met foto's en omschrijvingen kan ook in de kerk zelf. Laat kinderen de plek opzoeken van de foto en/of bijbehorende omschrijving. Zie hiervoor de leskist 'Het geheim van Cunera'. Leskist doosje met titel: Foto's.

Opdracht 4 -7

Deze opdrachten kunnen prima uitgediept worden:

- Vraag een kind om op de tafel te komen staan en de toren uit de beelden met zijn lichaam (bijvoorbeeld met de armen een spits maken). Vraag andere kinderen of het kind zo goed staat. Indien niet, hoe dan wel? Vraag wie een huis wil uitbeelden. Hoe laag t.o.v. de toren zijn de huizen? (Gaat de leerling op de grond zitten, of zelfs liggen?!) Datzelfde geldt ook voor de andere kerktorens. Laat een kind een toren in gedachten houden en in de goede houding gaan staan naast het kind dat de Rhenentoren uitbeeldt. Laat de andere kinderen raden welke toren er wordt uitgebeeld (*Uitbeelden*)
- Een kind dat voor toren speelt zal niet zelden ietwat stoer doen om zijn gezicht te redden. Speel daarop in: laat zien wat er gebeurd en vraag: 'Zijn torens trots?' Vervolgens kun je in gesprek gaan over competitie bij het bouwen van torens. Ook in de Middeleeuwen was de vraag wie de mooiste en grootste toren had al heel belangrijk. (*Gesprek*)
- Het is heerlijk om met houten blokken (uit de bouwhoek van de kleuters) of met andere materiaal de toren en/of de kerk na te bouwen. Dit lokt allerlei discussie op over de bouwvorm. (*Bouwen*)
- Datzelfde geldt voor het laten uitbeelden van de kerk in klei. Na het kleien geef je de kinderen een afbeelding van de Cunerakerk buitenzijde. Wat van de foto zien de kinderen terug in hun kerkjes? (*Kleien*)
- De kleine huisjes kun je dan ernaast zetten en je kunt zelfs een dialoog laten vormen. Wat zegt de toren- wat zeggen de huisjes – wat antwoordt de toren, etc. Laat de kinderen tweetallen vormen, huisje en toren, en laat ze telkens een briefje naar elkaar schrijven. (*Poëzie, proza*)
- In opdracht 6 gaat het over de spitsboog. Je kunt dit uitwerken door met kleurtjes verder vorm te geven aan de verticale lijnen in de toren. Waar doet het de kinderen aan denken? Gotische kerken willen de blik omhoog richten naar de hemel. (*visualiseren*)
- De spitsboog is ook na te bouwen met blokken. Laat zien dat blokken die je legt in de vorm van een spitsboog een sterke boogvorm vormen. Zo kun je met blokken een stukje buitenmuur bouwen met daarin ramen. Je kunt bespreken wat zo'n spitsboog sterk maakt. (*Bouwen*)
- De argumenten van opdracht 7 zijn ontleend aan een geschrift van Geert Grote (1340-1384) *Contra turrim Traiectensem*. Leuk is dat kinderen allerlei redenen kunnen hebben om het ermee eens of oneens te zijn. T.a.v. 4: leuk om de kinderen te verwijzen naar torens die scheef zijn gezakt met als beroemdste voorbeeld de toren van Pisa (*Argumenteren*)

Opdracht 8-9

Hoe bizar ook, rampen zijn een uitstekend middel om met kinderen stil te staan bij de bouw van een kerk. Wat brandt er? Wat is er van hout? Hoe zit zo'n kerk eigenlijk in elkaar? De kerk van Rhenen heeft gelukkig stenen gewelven. De driehoekige dakconstructie brandt af, maar de gewelven zorgen ervoor dat de brand niet lager in de kerk komt. Een recent voorbeeld van zo'n brand is die van de Notre Dame in Parijs in 2019. <https://www.youtube.com/watch?v=f1q1bTHmjsw>. Die kun je aan de leerlingen laten zien. (Filmpje) Een sterkere werkvorm is om kinderen een A3 formaat uitgeprinte versie van de kerk te geven en te laten uitknippen wat er verwoest is. Het deel wat verwoest is kan vervolgens in stukjes geknipt worden en onder aan de kerk/toren neergelegd worden als puin. (*Visualiseren*)

Opdracht 10

Klassieke opdracht. Je kunt de raamvorm op zwart papier afdrukken en laten uitprikken/uitknippen. Voor het 'glas' kun je gebruik maken van sheets en glasverf. Cellofaanpapier kan ook. (Creatief). In de leskist zit transparant tekenpapier om te gebruiken bij deze opdracht. Het 'lood' kan ook met een dikke zwarte marker worden getekend. Voor extra inspiratie kunnen de kinderen nog kijken naar een filmpje over de ramen van de kathedraal van Reims in Frankrijk.

https://www.youtube.com/watch?v=ajX2mlxzc3Y&ab_channel=JenniferJulien

Kernopdracht 1 en 2

Deze opdracht nodigt natuurlijk uit tot discussie. Je kunt een link maken naar het geloof in wonderen

in deze tijd. Weten de kinderen van iemand die 'een wonder' heeft meegemaakt? Hebben ze zelf een wonder meegemaakt? Wat is dan een wonder? Denk ook aan maatschappelijke fenomenen als Lourdes. Zie bijvoorbeeld ook: <https://www.trouw.nl/nieuws/directeur-onderzoeksinstituut-stapt-op-na-genezingswonder~b05df10a/> (argumenteren)

Kernopdracht 3

De wonderverhalen over Cunera gaan vergezeld van houtsnedes. Op deze houtsnedes staan meerdere episoden uit de legende van Cunera. Natuurlijk kun je de kinderen laten werken op een groter formaat. Als je kiest voor A-3, kun je zelfs werken met houtskool. (Creatief)

Kernopdracht 4

Laat kinderen die deze opdracht moeilijk vinden eerst het antwoord op de volgende vragen opschrijven op een kladblaadje:

1. Wat gebeurt er?
 2. Wat vraagt de Willem Hac aan Cunera?
 3. Hoe helpt Cunera?
 4. Wat geeft de man aan de kerk? Het schrijven van een verhaal zal daarna gemakkelijker gaan.
- Willem Hac is een naam die we terugvinden in de wonderverhalen over Cunera. Mooi om kinderen nadat zij hun wonderverhaal geschreven hebben, het wonderverhaal uit de Middeleeuwen te vertellen. Dat gaat zo: Willem Hac, een burger uit Rhenen, werd op straat overvallen door de vijand. Een ruiter zette zijn zwaard op Willems keel. Willem riep tot Sint Cunera. Toen krulde het zwaard wel drie maal om de hand van de ruiter. Van schrik liet de ruiter Willem gaan. Nog steeds is dat gekrulde zwaard te zien in de Cunerakerk. Daar hangt het als aandenken. Het gekrulde zwaard is overigens nu niet meer te vinden in de Cunerakerk, helaas!

Ideeën leskist 1

Gebruik de materialen op een thematafel, of laat kinderen een tentoonstelling maken. (Exposeren).

Ideeën leskist 2

De priesters van de Cunerakerk behoorden tot de Duitse orde. Vandaar dat er een witte mantel met een kruis in de leskist zit – de mantel van de Duitse orde. De Duitse orde vindt haar begin bij ridders die ter kruistocht trokken naar Palestina en later naar het oosten (de Baltische staten). Deze ridders organiseerden zich in de vorm van een orde, met eigen aanvoerders en eigen ordehuizen. De orde had ook in Nederland een netwerk van vestigingspunten waarvan uit zij (financieel) werd gesteund. Eén van die vestigingspunten was Rhenen, waar de orde een huis had en het beheer had over de Cunerakerk. In de Cunerakerk dienden vier priesters van de Duitse orde. Vandaar het kleed.

De nonnenkledij verwijst naar het Agnietenklooster in Rhenen. Vanuit dat klooster kwamen de zusters via een onderaardse gang onder de straat door in de kerk de diensten bijwonen. De monnikspij is ingevoegd voor de entourage. Monniken zijn vanzelf belangrijk voor de geestelijke belevingswereld in de Middeleeuwen. Laat de kinderen de kledij aantrekken. Zet de schoolbel uit en laat hen met de handbel door de school trekken en de schooltijden aankondigen! (Uitbeelden)

Ideeën leskist 3

De leskist bevat foto's en platen van de Cunerakerk. Vraag de kinderen in de kerk op de plek op te zoeken waar de foto is gemaakt. En de plek te markeren op de plattegrond van de kerk. Zie ook hierboven bij de toelichting van opdracht 3. Leskist doosje: Foto's

Ideeën leskist 4

Tevens bevat de leskist fotomateriaal van kerken in Utrecht en Amersfoort. Hiermee kun je een ontwerpatelier maken in de klas. Trek de mantel van de Duitse Orde aan, zeg dat je priester van de kerk bent en dat je graag een mooie grote Cunerakerk wilt. Vraag kinderen om mee te helpen met

ontwerpen. Laat ze het fotomateriaal bekijken en laat ze opschrijven welke dingen ze willen overnemen van andere kerken. Een paar belangrijke tips:

-De Mariakerk uit Utrecht is een Romaanse kerk (behalve het koor, overigens). Kleine ramen, ronde in plaats van spitse bogen, soberheid. Spreekt dat kinderen aan? En het is in de 15^e eeuw niet meer in de mode, het Romaans is een oudere bouwstijl. Is dat een argument om dan maar niets van de Mariakerk over te nemen?

-De Domkerk is een basiliek, de Joriskerk en de Jacobikerk zijn echter hallenkerken. Bij een basiliek is het middenschip hoger dan de zijbeuken, bij een hallenkerk is het plafond overal even hoog. Wat vinden de kinderen mooier? (ontwerpen)

Laat kinderen schetsen maken als echte bouwmeesters en roep materialen te hulp (blokken van de kleuters, klei, etc.) om bouwkundige problemen bespreekbaar te maken. Zie ook de tips bij de opdrachten 4-7 hierboven. (ontwerpen en uitproberen)

Powerpoint presentatie bouwstijlen

https://www.youtube.com/watch?v=OXNxFAQ0ANws&ab_channel=MeneerPaulussen

Vraag de kinderen hoe je aan geld komt. In verband hiermee is het volgende filmpje interessant voor kinderen: <https://www.youtube.com/watch?v=hwFqGS489bc>

Bespreek het bouwen van een kerk, bijvoorbeeld aan de hand van het boekje van Macaulay, De kathedraal. Het verhaal van de bouw. Laat kinderen een actieplan ontwerpen. Wat gebeurt eerst en wat daarna? Wie doet wat, welke materialen, enz. (ontwerpen). Het boek De kathedraal, het verhaal van de bouw, van David Macaulay bevindt zich in de leskist.

Excursies

Cunerakerk

De Cunerakerk leent zich prima voor een bezoek met kinderen. Het Cuneragilde verzorgt rondleidingen, maar in overleg kan de leerkracht ook eigen activiteiten uitvoeren. Contact informatie en andere praktische informatie aangaande een bezoek aan de Cunerakerk vindt je in de lade **Op**

Stap.

Een greep:

- Blinddoek de kinderen en laat ze een rondje rond de kerk lopen met de hand aan de muur. Een prachtige ervaring met al die steunberen en zo'n oude muur! (Voelen)
- Vertel de kinderen dat de kerk in de oorlog beschadigd is geraakt door bommen. Welk stukje van de kerk is de kinderen het meest dierbaar? Wat mag echt niet beschadigen? Waarom kies je dat? Dit kan buiten en binnen. (Waarderen)
- Laat kinderen een stukje van de kerk vastleggen. (Tekenen, of fotograferen)
- Fotopuzzelen is leuk. Dit kan zowel buiten als binnen. Zie de didactische verdieping van opdracht 3 en 'ideeën voor de leskist 4'
- Meten kan uitstekend met je lichaam. Vraag wat de kinderen willen meten. Kinderen kunnen elkaars hand vasthouden en dan afstanden meten. Dit kan zowel binnen als buiten de kerk. Hoeveel kinderen met uitgestrekte armen passen in een kerkraam? Een steunbeer? Een pilaar? Een zijbeuk? De lengte van de kerk? De hoogte? Natuurlijk kun je ook een meetlint, of andere meetmanieren gebruiken. (meten)

- Zingen in de kerk is een prachtige beleving van de ruimte. Oefen van tevoren in de klas. Mooi is om kinderen op verschillende plekken in de kerk neer te zetten. Samen zingen kan, of wisselzang. (Zingen)
- In 1936 is één van de pilaren van de Cunerakerk ingestort. Ga bij een pilaar staan, geef de kinderen papiersnippers (steenpapier is gaaf) en vraag neer te leggen op de vloer tot hoever de stenen volgens hen liggen. Wat stort er in? Hoe werkt een gewelf eigenlijk? (Onderzoeken)
- Welk ding uit de kerk heeft heel veel meegemaakt? Stel dat-ie kon praten, wat zou hij zeggen? Schrijf dat op. (verhaal)
- In de kerk is nog ergens het kruis van de ridders van de Duitse orde te zien. Wie kan dat vinden? Stukje gebrandschilderd glas in een van de ramen).
- In de leskist zitten 2 verrekijktjes. Als je buiten rond de kerk loopt, kan je de kinderen wijzen op de ramen en bogen, de pinakels en op de waterspuwers. Laat de kinderen door de verrekijker de waterspuwers bestuderen en beschrijven.

Let op: Er gaat niets boven een fysiek bezoek aan de Cunerakerk, maar wil je nog eens kijken, of wil je alvast kijken, dan kun je dit doen via de virtuele omgeving: <https://www.cunerakerk.nl/>

Of een 'virtuele omgeving' van vroeger: <https://www.stadrhenen.nl/general/cunerakerk-interieur-1638/>